

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 12/1954

Årgång 4

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Förordningen om beskattning av vissa kapitalförsäkringar

Av kammarrättsrådet Nils G. Lindquist.

I maj 1954 antog riksdagen förordning om beskattning av vissa kapitalförsäkringar, vartill Kungl. Maj:t framlagt förslag i propositionen nr 186/1954. Bevillningsutskottets betänkande har nr 53/1954. De nya bestämmelserna innebära, att i fråga om kapitalförsäkringar, som under tiden den 1 juli 1952—den 28 februari 1953 tecknats mot engångs- eller korttidspremier, den beskattning, som sker hos försäkringsbolagen, skall kompletteras med en individuell inkomst- och förmögenhetsbeskattning hos försäkringens ägare. Förordningen träder i kraft den 1 januari 1955.

Förordningens syfte är att genom eliminerande av de skattelättnader, i vilka man spekulerade vid tecknande av ifrågasvarande försäkringar, förmå försäkringsägarna, att förse sina försäkringar med

den klausul om återköpsvärdets begränsning, som med verkan från den 1 mars 1953 införts i försäkringsbolagens grunder.

Bakgrunden.

Beträffande beskattningen av kapitalförsäkring, till vilken kategori räknas alla försäkringsformer, som icke äro pensionsförsäkringar, gäller, att premien — bortsett från det av sociala skäl betingade avdraget å högst 200 kronor för ogift och 400 kronor för makar — icke är avdragsgill och att utfallande försäkringsbelopp icke inkomstbeskattas. Räntheavkastningen å försäkringstagarnas hos försäkringsbolaget inestående medel beskattas endast hos försäkringsbolaget, därvid statlig inkomstskatt utgår efter en skattesats av 10 procent. Förmögenhetsskatt å dessa till-

gångar uttages varken hos försäkringstagaren eller hos försäkringsbolaget.

De skatteförmåner, som uppnås genom en kapitalförsäkring, äro, oavsett om belåning skett eller icke, dels en sänkning av den statliga inkomstskatten med belopp utgörande produkten av å ena sidan räntevkastningen å försäkringstagarens hos försäkringsbolaget innestående medel minskad med därå belöpande kommunalskatt och å andra sidan skillnaden mellan försäkringstagarens marginalsattesats och den för bolaget gällande skattesatsen 10 procent, dels bortfallandet av förmögenhetsskatten på försäkringstagarens hos försäkringsbolaget innestående medel. För kapitalförsäkringen gälla vidare vissa förmånliga regler även i fråga om arvsskatt och kvarlåtenskapsskatt.

Frågan om utnyttjandet av livförsäkring för beredandet av obehöriga skattelättnader har ofta varit föremål för diskussion och olika åtgärder ha vidtagits för hindrande därav.

För att motverka ett obehörigt utnyttjande av möjligheten att teckna kapitalförsäkringar mot engångspremier ingingo livförsäkringsbolagen i början av år 1932 en överenskommelse om en treårskarens, innebärande att lån å låneberättigade kapitalförsäkringar mot engångspremie icke skulle få tagas förrän minst tre år förflutit efter försäkringens tecknande. Motsvarande bestämmelser infördes sedermera i försäkringsbolagens försäkringstekniska grunder. — Därjämte ingicks under år 1945, med hänsyn till att personer med hög marginalsattesats och betydande förmögenhet kunnat skaffa sig skattelättnader genom kapitalförsäkringar mot engångspremie även utan belåning, en överenskommelse mellan försäkringsbolagen att icke teckna sådan försäkring med

högre premie än 50.000 kronor, i vissa fall med lång försäkringstid 150.000 kronor. Överenskommelsen om treårskarensen var kompletterad med överenskommelse mellan försäkringsinspektionen och bankinspektionen samt sparbanksinspektionen, om att ej heller de under dem sorterande företagen skulle belåna engångsbetalda livförsäkringar, som icke voro tre år gamla. Överenskommelsen mellan försäkringsbolagen slopades emellertid under år 1950 sedan den nya skattelagstiftningen införts, men bestämmelserna om treårskarensen i avseende på belåningen av engångsbetalda kapitalförsäkringar kvarstod tills vidare i grunderna.

Denna metod för reglering av förhållandena visade sig emellertid vara bristfällig. Det har sålunda förekommit, att försäkringsbolag genom samarbete med kapitalstarka icke bankmässiga intressenter i viss utsträckning lyckats kringgå bestämmelserna. Detta förhållande har vållat irritation hos övriga bolag. Härtill kommer att metoden endast riktar sig mot omedelbart belånade, engångsbetalda försäkringar.

I sina under år 1950 inlämnade förslag till grunder enligt nya lagen om försäkringsrörelse hade det övervägande antalet livförsäkringsbolag borttagit treårskarensen för belåning av engångsbetalda kapitalförsäkringar med hänsyn till att livförsäkringens beskattningsfrågor under samma år reglerats genom ny lagstiftning. Ändringen godtogs av Kungl. Maj:t genom grundernas stadfästade i juni 1952.

Resultatet av lånespärrens slopande blev emellertid sådant, att med verkan från den 1 mars 1953 nya provisoriska spärrbestämmelser infördes i grunderna. Dessa nya spärrbestämmelser innebära i huvudsak, att försäkringstagarna icke få rätt till

återköp eller till belåning annat än inom ett beskuret återköpsvärde och att livbolagen icke kunna redovisa lån mot säkerhet i försäkringsbrev inom återköpsvärdet annat än inom ramen för det beskurna återköpsvärdet. Vad avser utomstående långivare kunna dessa icke erhålla säkerhet för förfallna räntor eller lånebelopp annat än inom ramen för det beskurna återköpsvärdet. Denna spärr riktar sig icke endast mot belånade engångspremiebetalda försäkringar utan mot alla försäkringar med särskilt kort premiebetalningstid genom kravet på viss bundenhet i tio år av försäkringstagarens medel.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1953 tillkallade finansministern samma dag särskilda sakkunni-

ga, nämligen kammarrättsrådet Lindquist, tillika ordförande, och byråchefen O. Vinell med uppdrag att verkställa en utredning angående beskattningen av kapitalförsäkringar.

De sakkunniga överlämnade en den 25 september 1953 dagtecknad promemoria med förslag till bestämmelser om individuell ränte- och förmögenhetsbeskattning av kapitalförsäkringar.

Under den del av åren 1952 och 1953, då spärrbestämmelser icke funnos i försäkringsbolagens grunder ha stora försäkringssummor tecknats genom engångsbetalda och belånade försäkringar. En uppfattning härom torde man erhålla av uppgifterna i följande av utredningsmännen gjorda sammanställningar.

Nytecknade engångsbetalda kapitalförsäkringar inom stor livförsäkring.

År	Antal försäkringar	Försäkringssumma milj. kr.	Engångspremie milj. kr.	Lånebelopp milj. kr.	Genomsnittlig försäkringssumma per försäkring kr.
Försäkringar med engångspremie understigande 50.000 kr.:					
1949	790	8,2	4,1		10.380
1950	643	10,0	6,3		15.550
1951	661	6,5	3,9		9.830
1952	735	16,9	12,7	8,1	22.990
Försäkringar med engångspremie å 50.000 kr. och däröver:					
1949	100	16,4	10,5		164.000
1950	147	29,5	20,1		200.680
1951	179	33,8	23,9		188.830
1952	975	233,3	168,0	145,7	239.280

Nytecknade kapitalförsäkringar för dödsfall inom stor livförsäkring oavsett skattkategori.

Försäkringssumma i milj. kr.		
Månad	år 1952	år 1953
Januari	30,9	40,5
Februari	55,1	145,1
Mars	56,4	102,6
April	56,9	56,9
Maj	54,8	49,8

En synnerligen stark ökning har som synes ägt rum i fråga om nyteckning av engångsbetalda kapitalförsäkringar efter borttagandet av den förutvarande lånespärren i grunderna till dess den nya lånespärren infördes. Denna ökning har varit koncentrerad till försäkringar å stora belopp, vilka så gott som undantagslöst tecknats med omedelbar belåning. Omständigheterna torde icke lämna rum för tvivel om, att försäkringarna äro av den art, att huvudsakliga anledningen till tecknandet varit att vinna skattelättnad.

Utredningsmännen angåvo två utvägar som för framtiden skulle eliminera liknande företeelser på kapitalförsäkringens område. Enligt den ena skulle den räntebeskattning, som nu sker hos försäkringsföretagen, kompletteras med en individuell beskattning av en beräknad ränta och förmögenhet hos försäkringstagarna. Den andra utvägen var att man för framtiden skulle bibehålla de bestämmelser om begränsning av återköpsvärdet — och därmed även belåningsmöjligheterna — vilka som ett provisorium infördes i försäkringsbolagens grunder från och med ingången av mars 1953.

Finansministern framhöll i propositionen bl. a., att förstnämnda alternativet ur åtskilliga synpunkter måste anses innebä-

ra en tilltalande lösning. Det skulle utgöra ett effektivt medel att nå det avsedda målet. Alternativet hade emellertid av remissinstanserna i allmänhet avvisats som alltför ohanterligt i praktiken. Givet var att införandet av en individuell räntinkomst- och förmögenhetsbeskattning måste medföra åtskilligt merarbete och orsaka åtskilliga komplikationer. Den kritik som härvidlag framförts syntes emellertid, ehuru delvis klart berättigad, på vissa punkter vara något överdriven. Dock torde det vara möjligt att vidtaga sådana förändringar i förslaget att de största praktiska svårigheterna vid dess tillämpning skulle kunna elimineras. En annan viktig synpunkt var emellertid att det för försäkringsväsendets lugna utveckling framstod som angeläget att reformer, som berörde allenast en del av beskattningsreglerna på detta område, icke annat än i undantagsfall genomfördes utan att ha föregåtts av en mera allmän översyn. En sådan hade icke kunnat komma till stånd i detta sammanhang. Efter vad som kunnat utrönas syntes de bestämmelser som för omkring ett år sedan infördes i försäkringsbolagens grunder om begränsning av återköpsrätten ha förmått motverka att kapitalförsäkringsformen utnyttjas i direkt skatteflyktssyfte. I varje fall hade skett en markant minskning av nyteckningen av försäkringar med kort premieinbetalningstid sedan den 1 mars 1953. Så mycket torde vara klart att om bestämmelserna lojalt efterlevdes av berörda parter, de i varje fall torde vara tillräckliga för att förhindra transaktioner av den art, som i stor utsträckning genomförts under den närmaste tiden dessförinnan. På grund av nu anförda omständigheter anslöt sig finansministern till alternativet att man f. n. skulle inskränka sig till att alltjämt upp-

rätthålla den särskilda regleringen av kapitalförsäkringarnas återköpsvärde i försäkringsbolagens grunder. Med hänsyn till bestämmelsernas särskilda syfte och deras betydelse ur synpunkten av en sund utveckling av försäkringsverksamheten syntes någon invändning icke kunna göras mot anordningen att inrymma bestämmelser av dylik karaktär i grunderna. Utredningsmännens förslag att för framtiden individuellt beskatta den beräknade räntekomsten och förmögensvärdet av kapitalförsäkringar torde fått slutgiltigt prövas i anslutning till en allsidig framtida utredning om försäkringsväsendets beskattningsfrågor överhuvud. När en sådan utredning kunde igångsättas, kunde icke f. n. närmare bedömas. Man torde emellertid kunna utgå från att frågan icke kunde uppskjutas alltför länge.

Frågan återstod emellertid hur man skulle förfara med de kapitalförsäkringar, som tecknats mot engångs- eller korttidspremier under tiden den 1/7 1952—den 28/2 1953.

Finansministern framhöll, att de kapitalförsäkringar, som tecknats under denna period måste ur försäkringssynpunkt i huvudsak betecknas som en fiktion, i den mån de omedelbart belånats. Finansministern ansåg, att berättigade invändningar icke kunde göras mot att i ett fall som detta vidtaga beskattningsåtgärder, som voro ägnade att i stort sett åstadkomma likställighet mellan de försäkringar, som tagits under den här aktuella tiden, och de försäkringar, som tagits efter det den nya lånespärren införts. Den beskattning, som åsyftades, borde emellertid icke göras retroaktiv i den meningen, att den skulle göras tillämplig på redan förflutna beskattningsår utan ikraftträdandet skulle uppskjutas så, att de försäkringstagare, som

så önskade, fingo rådrum att avveckla eller lägga om försäkringarna på sådant sätt, att någon beskattning enligt de nya reglerna icke behövde ske. Den kostnad, som uppkom till följd av avvecklingen, skulle bli kompenserad genom att försäkringstagaren under några år fått tillgodonjuta de skatteförmåner, som följt med den ursprungliga försäkringen.

Föremålet för beskattningen.

Enligt 2 § i förordningen avser beskattningen försäkringar, som meddelats eller utlösts hos livförsäkringsbolag under tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 28 februari 1953. Den ifrågasatta lagstiftningen omfattar endast sådana kapitalförsäkringar, vilkas återköpsvärde är högre än det, som skulle ha gällt, om bestämmelserna i de nuvarande grunderna för försäkringsbolagen varit tillämpliga. Om sålunda försäkringens ägare godtar regeln, att försäkringens återköpsvärde — och därmed även dess lånevärde — under tio år från försäkringens tecknande icke skall vara högre än det återköpsvärde, som skulle ha gällt, om premiebetalningen oavsett försäkringstidens längd skolat fullgöras helårsvis med jämn fördelning på 15 år, kommer försäkringen över huvud icke att falla under lagstiftningen. Detta medför att exempelvis en försäkringstagare, som tagit sin försäkring under vanliga försäkringsmässiga former och icke belånat denna, genom en enkel överenskommelse med försäkringsbolaget blir fri från beskattningen; genom att acceptera återköpsklausulen blir han likställd med en person som tagit en försäkring efter den 1 mars 1953. Den nya lagstiftningen omfattar kapitalförsäkringar mot engångspremie eller mot premier som erlägges på kort tid. Undantagna äro däremot

försäkringar, för vilka premierna skall erläggas under en tid av minst tio år. Av praktiska skäl undantagas vidare smärre kapitalförsäkringar mot engångs- eller korttidspremier. Gränsen går vid ett återköpsvärde av 15.000 kronor.

Förmögenhet.

Hur skattepliktig ränta och förmögenhet skall beräknas har reglerats i 4 §. Principen är den, att vid taxeringen till kommunal inkomstskatt och till statlig inkomstskatt såsom intäkt av kapital skall upptagas ett belopp motsvarande för helt år räknat två procent av kapitalförsäkringens skattevärde. Vid taxeringen till statlig förmögenhetsskatt skall såsom tillgång vid förmögenhetsberäkningen upptagas försäkringens skattevärde. Har förnas i förmögenheten.

Om sålunda ägare av försäkring under det löpande beskattningsåret avtalar med försäkringsbolaget, att den nya återköps-

Beräkning av skattepliktig ränta och

klausulen skall äga tillämpning å försäkringens upphört före beskattningsårets dig till förmögenhetsskatt det beskattningsåret, eftersom försäkringens upphört utgång, skall dess värde dock icke inräkningen, blir han jämlikt 2 § icke skattskyldig att vara skattepliktig före beskattningsårets utgång. För beräknad ränta blir han emellertid skattskyldig för den del av beskattningsåret, under vilken försäkringens varit skattepliktig. Till grund för inkomstberäkningen ligger därvid försäkringens återköpsvärde omedelbart innan försäkringens upphörde att vara skattepliktig.

Vad som menas med skattevärde framgår av 5 §. Enligt detta författningsrum skall med skattevärde förstås försäkringens återköpsvärde den 31 december det

kalenderår, som närmast föregått taxeringsåret. I fråga om försäkring som upphört under förstnämnda år skall dock vid taxeringen till inkomstskatt skattevärdet utgöras av återköpsvärdet omedelbart före försäkringens upphörande.

Räntesatsen, två procent, har bestämts under hänsynstagande till att ränteavkastningen från försäkringstagarnas hos försäkringsbolagen inestående medel är föremål för viss beskattning hos bolagen samt att den nu föreslagna inkomstbeskattningen hos försäkringarnas ägare av tekniska skäl skall avse såväl statlig som kommunal inkomstskatt. Den beräknade ränteavkastningen för försäkringens ägare bestämmes därför till, för helt år räknat, allenast två procent av skattevärdet. Vid inkomsttaxeringen skall alltså som intäkt av kapital upptagas ett häremot svarande belopp. Vid förmögenhetsberäkningen skall som tillgång upptagas ett belopp motsvarande skattevärdet.

Beskattningen skall avse endast vissa beskattningsår.

Enligt 1 § skall beskattningen avse de beskattningsår, för vilka taxering verkställs i första instans åren 1956—1963. Förklaringen till detta är, att enligt den nya lånespärren får en försäkring sitt fulla återköpsvärde tio år efter tecknandet. En försäkring, som tecknats under tiden den 1/7 1952—den 28/2 1953 och som icke underkastats den nya lånespärren, bör tio år efter tecknandet bli likställd med en försäkring, som tecknats från och med den 1 mars 1953. Därför bör den särskilda beskattningen upphöra efter 1962 års utgång. Eftersom bestämmelserna icke skola träda i kraft förrän den 1 januari 1955, kommer beskattningen första gången att äga rum vid 1956 års taxering.

Vem är skattskyldig.

Enligt 3 § är den skattskyldig som vid utgången av december 1953 var ägare av försäkringen. Därest denne avlider utan att försäkringen upphör eller om äganderätten till försäkringen efter utmätning eller efter konkurs övergår till annan, skall dock skattskyldigheten åvila den nye ägaren.

Uppgiftsskyldighet.

Försäkringsbolag har i 6 § ålagt skyldighet att till ledning vid taxering för inkomst och förmögenhet enligt förordningen lämna uppgift om kapitalförsäkrings skattevärde. Ifråga om sådan uppgift skall vad i taxeringsförordningen stadgas om uppgift enligt 33 § samma förordning äga motsvarande tillämpning, och skola jämväl i övrigt taxeringsförordningens bestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Slutord.

Såsom inledningsvis framhållits har de beskattningsbestämmelser, för vilka här redogjorts, till syfte att åstadkomma likställighet mellan de kapitalförsäkringar mot engångs- och korttidspremier, som tecknats under tiden den 1 juli 1952—den 28 februari 1953, och dylika försäkringar, som tecknats från den 1 mars 1953. Beskattningseffekten är sålunda av underordnad betydelse och det torde även bli endast i undantagsfall bestämmelserna komma att tillämpas. Man torde nämligen kunna räkna med, att övervägande antalet försäkringsägare anse det fördelaktigast att antingen godtaga den nya låneklausulen eller att avveckla försäkringen. Den sistnämnda utvägen torde måhända bli den mest anlitade, eftersom ett godtagande av låneklausulen förutsätter att eventuella lån inbetalats. Ännu en utväg torde ha diskuterats, nämligen att förvandla försäkringen till försäkring av sådan typ, som faller utanför förordningens tillämpning.

Litteratur

Skattenytts skriftserie.

TOR har tagit som sin uppgift att lämna såväl taxeringsfunktionärer som de skattskyldiga sakkunnig upplysning i beskattningsfrågor. Denna verksamhet bedrivs väsentligen genom utgivande av tidskriften *Skattenytt*. Vissa större problem eller frågekomplex kunna emellertid icke sammanpressas i korta tidskriftsartiklar, varför TOR beslutat utgiva en skriftserie. Dessa skrifter komma att omfatta c:a 30—40 sidor i format som tidskriften och så prisbilliga som möjligt. Serien står under redaktion av kammarrättsfiskalen D. Helmers och häradsskrivaren O. Lewrö.

Ny uppslagsbok.

Ett sakregister, som säkerligen kommer att underlätta arbetet för personer som syssla med skattefrågor, har utgivits av kamrer Allan Forsström, Lysekil. Söker man ett regeringsrättsutslag, ett förhandsbesked av riksskattenämnden eller en artikel, vet man oftast ej vilken årgång av tidskriften det aktuella varit infört i. Genom registrets rika uppdelning på ledord och underrubriker bör man snabbt kunna hitta vad man söker. Registret bör därför vara till stor nytta för taxeringsnämndsordförandena och övriga taxeringstjänstemän, som skola granska deklARATIONER, samt för alla, som mer eller mindre ha med bokföring, bokslut och deklARATIONER att göra.

Jiber.